Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
22 päivänä maaliskuuta 2017 [1]

Asia C-329/15

ENEA SA
vastaan
Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

(Ennakkoratkaisupyyntö – Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola))

Ennakkoratkaisupyyntö – SEUT 107 artiklan 1 kohta – Valtiontuki – Yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuus – Sähköntoimittaja, jonka osakepääoma on valtion hallussa – Edun käsite – Kysynnän lisääminen – Valtion toimenpide – Lainsäädäntötoimi – Valtion varojen käyttämättömyys – SEUT 108 artiklan 3 kohta – Valtiontuen sääntöjenvastainen toteuttaminen – Välitön vaikutus – Hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvien sähköntoimittajien mahdollisuus vedota kyseisten määräysten rikkomiseen – Hankintavelvollisuuden laiminlyönnistä määrättävä rahamääräinen seuraamus – Poissulkeminen valtiontuen sääntöjenvastaisen toteuttamisen takia

I. Johdanto

1. Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola) on esittänyt unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön, joka koskee muodollisesti SEUT 107 artiklan 1 kohdan tulkintaa mutta liittyy samalla SEUT 108 artiklan 3 kohdan tulkintaan. [2]

2. Unionin tuomioistuimelta on pyydetty ennakkoratkaisua riita-asiassa, jossa osapuolina ovat ENEA SA ja Urzędu Regulacji Energetykin (energia-alan sääntelyvirasto, Puola; jäljempänä URE) pääjohtaja ja joka koskee rahamääräistä seuraamusta, jonka URE:n pääjohtaja asetti ENEA:lle tämän laiminlyötyä sähkön ja lämmön yhteistuotannossa tuotettua sähköä (jäljempänä yhteistuotantosähkö) koskevan hankintavelvollisuutensa. [3]

3. On riidatonta, ettei ENEA ole täyttänyt yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuutta, joka sille kuuluu kansallisen säännöstön nojalla. ENEA kuitenkin väittää, että kyseinen hankintavelvollisuus on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

4. Jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa esitettävistä syistä katson, ettei kyseistä hankintavelvollisuutta voida pitää valtiontukena, koska etua, jonka se antaa tämän sähkötyypin tuottajille, ei ole myönnetty valtion varoista.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 130–141 kohta.

3 Hankintavelvollisuuden, ei siis ostovelvollisuuden, määrittelystä ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

II. Asiaa koskevat oikeussäännöt

5. Energialain (Ustawa Prawo Energetyczne),[4] joka otettiin käyttöön 4.3.2005 annetulla muutoslailla,[5] 9a §:n 8 momentissa asetetaan yhteistuotantosähköä koskeva ostovelvollisuus. Siinä todetaan seuraavaa:

”Sähköyhtiön, joka tuottaa tai toimittaa sähköä ja myy kyseistä sähköä Puolan tasavallan alueella verkkoon liitetyille loppukäyttäjille, on ostettava 10 momentin nojalla annetuissa säännöksissä säädetyssä laajuudessa [yhteistuotantosähköä], joka on peräisin Puolan tasavallan alueella verkkoon liitetyistä energialähteistä.”

6. Energialain 56 §:n 1 momentin 1a kohdassa todetaan seuraavaa:

”Rahamääräinen seuraamus voidaan määrätä jokaiselle – – joka laiminlyö 9a §:n 6–8 momentissa säädetyn sähkön ja lämmön ostovelvollisuutensa.”

7. Saman lain 56 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Edellisessä 1 momentissa tarkoitetun rahamääräisen seuraamuksen asettaa URE:n pääjohtaja.”

8. Saman lain 56 §:n 2b momentissa säädetään seuraavaa:

”Tuotto, joka saadaan rahamääräisistä seuraamuksista, joita määrätään 1 momentin 1a kohdassa määritellyissä tapauksissa 9a §:n 1 ja 6–8 momentissa tarkoitettujen velvollisuuksien laiminlyönnistä, osoitetaan Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnejille (Kansallinen ympäristönsuojelu- ja vesihuoltorahasto, Puola).”

9. Vuoden 2006 osalta kyseisen ostovelvollisuuden täyttämiseksi vaadittava osuus vahvistettiin yhteistuotantosähköä koskevan ostovelvollisuuden tarkasta laajuudesta 9.12.2004 annetun talous- ja työministeriön täytäntöönpanoasetuksen (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła, jäljempänä täytäntöönpanoasetus)[6] 5 §:n 2 momentissa.

10. Tämän säännöksen mukaan ostovelvollisuus katsottiin täytetyksi, kun asianomaisen sähköyhtiön ostaman, verkkoon liitetyistä energialähteistä yhteistuotannossa tuotetun sähkön tai kyseisen sähköyhtiön omista energialähteistä yhteistuotannossa tuottaman sähkön osuus oli vuonna 2006 vähintään 15 prosenttia sähkön vuotuisesta kokonaismyynnistä asiakkaille, jotka ostivat sähköä omiin tarpeisiinsa.

III. Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11. ENEA on yksityisoikeudellinen ja Puolan valtion täysin omistama yritys, joka tuottaa, pitää kaupan ja myy sähköä.

12. URE:n pääjohtaja asetti ENEA:lle 27.11.2008 tekemällään päätöksellä 7 594 613,28 Puolan zlotyn (PLN) (noin 2 011 813 euron) suuruisen rahamääräisen seuraamuksen, koska tämä oli laiminlyönyt vuonna 2006 yhteistuotantosähköä koskevan ostovelvollisuuden, joka sille kuului energialain 9a §:n 8 momentin nojalla.

4 Dz. U., nro 135, järjestysnumero 1144.

5 Dz. U., nro 62, järjestysnumero 552.

6 Dz. U., nro 267, järjestysnumero 2657.

13. Vuonna 2006 yhteistuotantosähkön, jota ENEA oli ostanut ja myynyt edelleen asiakkaille, jotka hankkivat kyseistä sähköä omiin tarpeisiinsa, osuus kattoi vain 14,596 prosenttia ENEA:n kokonaismyynnistä kyseisille asiakkaille, kun täytäntöönpanoasetuksen 5 §:n 2 kohdassa edellytetty osuus oli 15 prosenttia.

14. ENEA nosti URE:n pääjohtajan päätöksestä kanteen Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentówissa (Varsovan kilpailu- ja kuluttajansuoja-asioita käsittelevä alueellinen tuomioistuin, Puola).

15. Kyseinen tuomioistuin hyväksyi ENEA:n kanteen ja kumosi sille määrätyn seuraamuksen 15.12.2009 antamallaan tuomiolla. Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varsovan muutoksenhakutuomioistuin, Puola) kuitenkin kumosi kyseisen tuomion 24.11.2010 antamallaan tuomiolla.

16. Viimeksi mainitun tuomion seurauksena Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów hylkäsi ENEA:n kanteen 27.9.2011 antamallaan tuomiolla, mutta Sąd Apelacyjny w Warszawie kumosi senkin 29.5.2012 antamallaan tuomiolla.

17. Tutkittuaan pääasian kolmannen kerran Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów hylkäsi uudelleen ENEA:n kanteen 10.12.2012 antamallaan tuomiolla.

18. Muutoksenhakuvaiheessa Sąd Apelacyjny w Warszawie alensi 14.10.2013 antamallaan tuomiolla ENEA:lle asetetun rahamääräisen seuraamuksen 3 600 000 zlotyyn (noin 860 760 euroon) pääasian olosuhteiden sekä kyseisen velvollisuuden laiminlyönnin vakavuuden perusteella.

19. Valittaja teki tästä tuomiosta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, joka on esittänyt seuraavat huomautukset.

20. Riita-asian osapuolet eivät ole riitauttaneet sitä, että ENEA ei ole täyttänyt energialain 9a §:n 8 momentissa tarkoitettua velvollisuutta vuonna 2006. Kassaatiomenettelyn kohteena olevassa riita-asiassa on sen sijaan kyse siitä, onko rahamääräinen seuraamus, joka on asetettu energialain 56 §:n 1 momentin 1a kohdan perusteella energialain 9a §:n 8 momentissa säädetyn velvollisuuden täyttämättä jättämisestä, lainmukainen.

21. Yhteistuotantosähköä koskevasta ostovelvollisuudesta ei seurannut, että ENEA:n kaltaisen yrityksen olisi hyväksyttävä kaikki yhteistuotantosähkön myyntitarjoukset tarjotusta määrästä, hinnasta tai muista tekijöistä riippumatta. Tällaisen yrityksen oli myytävä loppukäyttäjille tietty vähimmäismäärä yhteistuotantosähköä, ja vuonna 2006 tämä osuus oli 15 prosenttia kyseisille käyttäjille myydystä kokonaismäärästä. Vähimmäismäärä voitiin täyttää yhtäältä siten, että yritys tuotti yhteistuotantosähköä itse, tai toisaalta siten, että se osti yhteistuotantosähköä kolmansilta tuottajilta.

22. Kun yhteistuotantosähköä hankittiin kolmansilta tuottajilta, ostohinnan määrittivät sopimuspuolet, eli ostovelvollisuuden soveltamisalaan kuuluva yritys sekä yhteistuotantosähkön tuottaja, ilman ulkopuolisten toimenpiteitä.

23. URE:n pääjohtajalla oli kuitenkin kunkin sähköyhtiön harjoittamia tariffeja hyväksyessään valta määrittää yhteistuotantosähkölle hintataso, jota hän piti kohtuullisena laskettaessa enimmäishintaa, joka oli mahdollista periä loppukäyttäjille myytävästä sähköstä.

24. Yhteistuotantosähkön ostovelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvat sähköyhtiöt ostivat joskus kyseistä sähköä URE:n pääjohtajan kohtuulliseksi määrittämää hintaa halvemmalla. Joskus kävi kuitenkin myös niin, että kyseiset yhtiöt ostivat yhteistuotantosähköä URE:n pääjohtajan kohtuulliseksi määrittämää hintaa kalliimmalla ja jopa kalliimmalla kuin loppukuluttajilta peritty hinta, joka oli vahvistettu asianomaisen yrityksen ilmoittamassa ja URE:n pääjohtajan hyväksymässä tariffissa.

25. Useat sähköyhtiöt, jotka eivät olleet täyttäneet energialain 9a §:n 8 momentissa tarkoitettua velvollisuuttaan, kuten ENEA pääasiassa, olivat siten myös hylänneet yhteistuotantosähköä koskevia myyntitarjouksia, joiden hinta oli huomattavasti korkeampi kuin se hintataso, jonka URE:n pääjohtaja oli ottanut huomioon niiden tariffeja hyväksyessään.

26. Pääasiassa merkityksellisten tosiseikkojen tapahtuma-aikaan Puolan sähkömarkkinoilla oli lisäksi puutetta yhteistuotantosähköstä. Koska yhteistuotantosähköstä oli puutetta, URE:n pääjohtaja päätti ottaa käyttöön erilaisia ratkaisuja, joiden tarkoituksena oli lisätä keinotekoisesti yhteistuotantosähkön määrää markkinoilla, kuten perinteisesti tuotettua sähköä koskevat myyntisopimukset, joita tehtiin vastineeksi yhteistuotantosähköstä.

27. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että pääasiassa annettava ratkaisu riippuu erityisesti siitä, miten energialain 9a §:n 8 momentissa säädetty yhteistuotantosähkön ostovelvollisuus on määriteltävä SEUT 107 artiklan perusteella. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkentaa, että mikäli mainittua ostovelvollisuutta on pidettävä valtiontukena, kyseisestä järjestelmästä ei ole ilmoitettu Euroopan komissiolle SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

28. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että sen mukaan SEUT 107 artiklaa olisi tulkittava siten, ettei kyseinen velvollisuus ole valtiontukea, koska, toisin kuin ENEA väittää, siihen ei liity valtion varojen käyttöä, ja se viittaa tässä yhteydessä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.[7]

29. Tässä tilanteessa Sąd Najwyższy on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko SEUT 107 artiklaa tulkittava siten, että [kansallisessa lainsäädännössä] säädetty [yhteistuotantosähkön] ostovelvollisuus on valtiontukea?

2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko SEUT 107 artiklaa tulkittava siten, että sähköyhtiö, jonka katsotaan olevan jäsenvaltion ilmentymä ja joka oli velvollinen täyttämään valtiontukena pidettävän velvollisuuden, voi vedota kyseisen artiklan rikkomiseen kansallisessa tuomioistuimessa?

3) Mikäli kahteen ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko SEUT 107 artiklaa, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, tulkittava siten, että kansallisesta oikeudesta johtuvan velvollisuuden ristiriita SEUT 107 artiklan kanssa sulkee pois mahdollisuuden asettaa rahamääräinen seuraamus yritykselle, joka ei ole täyttänyt tätä velvollisuutta?”

IV. Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

30. Ennakkoratkaisupyyntö kirjattiin saapuneeksi unionin tuomioistuimen kirjaamoon 3.7.2015.

31. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet ENEA, Puolan hallitus ja komissio.

32. Suullisia huomautuksia esittivät 11.1.2017 pidetyssä istunnossa ENEA, Puolan hallitus ja komissio.

7 Tuomio 13.3.2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160); tuomio 16.5.2002, Ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294); tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413) ja tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851).

V. Asian tarkastelu

33. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko pääasiassa käsiteltävä kansallisessa lainsäädännössä asetettu yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuus katsottava SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

34. Kaksi muuta kysymystä esitetään vain siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi. Jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa esitetyistä syistä ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen kieltävästi eli toteaa, ettei pääasiassa käsiteltävä hankintavelvollisuus ole valtiontukea. Kattavuuden vuoksi käsittelen kuitenkin lyhyesti myös kahta muuta kysymystä analyysini loppupuolella.

A. Valtiontuen olemassaolo (ensimmäinen kysymys)

35. Perussopimuksissa määrättyjen poikkeuksien soveltamista rajoittamatta SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaisesti sisämarkkinoille soveltumattomaksi on katsottava jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

36. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuki katsotaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi, jos seuraavat neljä edellytystä täyttyvät: kyseessä on valtion toimenpide tai[8] valtion varoilla toteutettu toimenpide, kyseinen toimenpide on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sillä annetaan valikoivaa etua sille, joka on toimenpiteen kohteena, ja toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.[9]

37. Sen selvittämiseksi, täyttyvätkö kyseiset edellytykset pääasian olosuhteissa, on määritettävä tarkasti kyseessä olevan kansallisen järjestelmän ominaispiirteet.

1. Pääasiassa käsiteltävän hankintavelvollisuuden ominaispiirteet

38. Energialain 9a §:n 8 momentissa vahvistetaan muodollisesti yhteistuotantosähköä koskeva ostovelvollisuus. Huomautan kuitenkin, että täytäntöönpanoasetuksen 5 §:n 2 alakohdan mukaan ENEA:n kaltaisella sähköyhtiöillä on mahdollisuus täyttää tämä velvollisuus yhteistuotantosähkön ostamisen sijasta tuottamalla sitä itse, minkä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on vahvistanut.[10] Nähdäkseni kyseistä velvollisuutta on siten pidettävä yhteistuotantosähkön ostovelvollisuuden sijasta yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuutena.

39. Energialain 9a §:n 8 momentin mukaan kyseinen hankintavelvollisuus koskee kaikkia sähköyhtiöitä, jotka tuottavat tai toimittavat sähköä ja myyvät sitä Puolan alueella verkkoon liitetyille loppukäyttäjille (jäljempänä sähköntoimittaja tai -toimittajat).

40. Tämän velvollisuuden mukaisesti kaikkien sähköntoimittajien on hankittava yhteistuotantosähköä määrä, joka vastaa 15:tä prosenttia sen sähkön määrästä, jonka ne myyvät loppukäyttäjille vuoden aikana. Toisin sanoen loppukäyttäjille vuosittain myydystä sähköstä 15 prosenttia on oltava yhteistuotantosähköä.

8 Valtiosta johtuvaa toimenpidettä ja valtion varojen käyttöä koskevien edellytysten kumulatiivisuudesta ks. tämän ratkaisuehdotuksen 63 kohta.

9 Ks. erityisesti tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 15 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 21.12.2016, komissio v. Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, 40 kohta).

10 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 21 kohta.

41. URE:n pääjohtaja voi määrätä rahamääräisen seuraamuksen jokaiselle sähköntoimittajalle, joka ei täytä yhteistuotantosähköä koskevaa hankintavelvollisuuttaan. Pääasiassa onkin varsinaisesti kyse rahamääräisestä seuraamuksesta, jonka URE:n pääjohtaja on määrännyt ENEA:lle edellä mainitulla perusteella.

42. On vielä korostettava, ettei yhteistuotantosähkön ostamiseen sovelleta mitään muuta sääntöä. Liiketoimen osapuolet voivat esimerkiksi vapaasti sopia ostohinnan keskenään, eivätkä viranomaiset voi asettaa sille mitään ala- tai ylärajaa.

43. Enimmäishinta, jota voitiin periä myytäessä sähköä loppukäyttäjille, oli kuitenkin hyväksytettävä kunkin sähköntoimittajan osalta URE:n pääjohtajalla, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on täsmentänyt. [11]

44. Näin ollen Puolan valtio voi toteuttaa yhteistuotantosähkön markkinoilla vain seuraavat kaksi toimenpidettä:

– hankintavelvollisuuden asettaminen sähköntoimittajille ja

– enimmäishinnan määrittäminen loppukäyttäjille myytävälle sähkölle, mikä voi rajoittaa sähköntoimittajien mahdollisuutta siirtää hankintavelvollisuudesta johtuvat lisäkustannukset kyseisten käyttäjien maksettavaksi.

45. Korostan tässä yhteydessä myös, että hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvat sähköntoimittajat ovat yksityisoikeudellisia ja voittoa tavoittelevia yrityksiä, mukaan luettuina ENEA:n kaltaiset toimittajat, joiden osake-enemmistö on valtion hallussa.

46. Pääasian olosuhteista on erityisesti todettava, ettei unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmene, että ENEA:n päätöksiin olisivat vaikuttaneet muut kuin kaupalliset perusteet.

47. ENEA toi kirjallisissa ja suullisissa huomautuksissaan esiin, että se oli tehnyt vuonna 2005 kaksi yhteistuotantosähkön hankintasopimusta, joiden ansiosta sen oli määrä saavuttaa Puolan lainsäädännössä asetettu 15 prosentin vähimmäismäärä vuonna 2006, mutta että kyseiset sopimukset oli voitu toteuttaa vain osittain, mikä johtui Puolan poikkeuksellisen lauhoista sääolosuhteista kyseisellä kaudella. [12]

48. ENEA kuitenkin myönsi myös, että se oli hylännyt vuonna 2006 useamman yhteistuotantosähköä koskevan myyntitarjouksen, joissa ehdotettu hinta oli 46–75,6 prosenttia korkeampi kuin sähkön keskihinta kilpailluilla markkinoilla. ENEA täsmensi lisäksi, että pääasiassa käsiteltävä rahamääräinen seuraamus oli määrätty sille sen takia, että se oli hylännyt kyseiset myyntitarjoukset.

49. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on korostanut tästä ensinnäkin, että vaikka valittajan osakepääoma oli kokonaisuudessaan valtion hallussa, viranomaiset eivät olleet rajoittaneet sen päätösvaltaa antamalla ohjeita yhteistuotantosähköä koskevan hankintavelvollisuuden toteuttamisesta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on myös tuonut esiin, ettei ENEA:n toiminta markkinoilla eronnut millään tavoin kokonaan yksityisessä määräysvallassa olevien toimijoiden toiminnasta, mistä on osoituksena esimerkiksi se, että ENEA oli hylännyt edellä mainitut myyntitarjoukset, koska katsoi niiden olevan liian kalliita. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että ENEA oli yhtiömuodoltaan osakeyhtiö, jota kohdeltiin kilpailusääntöjä sovellettaessa samalla tavoin kuin mitä tahansa muuta yksityisoikeudellista yritystä.

11 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 23–25 kohta.

12 Koska tällaista sähköä tuotetaan yhdessä lämmön kanssa, lämmön kysynnän lasku johtaa laskuun myös yhteistuotantosähkön tarjonnassa.

50. Näiden ominaispiirteiden valossa tutkin SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen olemassaoloa arvioimalla erikseen kunkin tämän ratkaisuehdotuksen 36 kohdassa luetellun edellytyksen täyttymistä. Koska pääasiassa käsiteltävä järjestelmä täyttää kaikki muut edellytykset paitsi valtion varojen käyttöä koskevan edellytyksen, sitä ei mielestäni voida pitää valtiontukena.

2. Valikoivan edun olemassaolo

51. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiontukena pidetään sellaisia toimenpiteitä, jotka muodossa tai toisessa ovat omiaan suosimaan yrityksiä suoraan tai välillisesti tai joita on pidettävä sellaisena taloudellisena etuna, jota edunsaajayritys ei olisi saanut tavanomaisten markkinoilla sovellettavien ehtojen mukaan. [13]

52. Unionin tuomioistuin ei lausunut tästä edellytyksestä tuomiossa Association Vent De Colère! ym., jossa käsiteltiin tuulisähkön ostovelvollisuutta ja siitä aiheutuvien lisäkustannusten korvausmekanismia. [14]

53. Lisäksi tätä edellytystä käsiteltiin vain lyhyesti tuomiossa PreussenElektra. Viimeksi mainitun tuomion 54 kohdassa todettiin nimittäin olevan riidatonta, että uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön *vähimmäishinnoilla* tapahtuvia ostoja koskeva velvoite varmasti hyödyttää taloudellisesti tällaisen sähkön tuottajia, koska se takaa niille ilman minkäänlaista riskiä suuremmat tulot kuin mitä ne saisivat ilman tällaista sääntelyä. Muistutan tässä yhteydessä, että Saksan viranomaisten vahvistamat vähimmäishinnat olivat kyseisen sähkötyypin markkina-arvoa korkeampia. [15]

54. Tällaisessa tilanteessa oli selvää, että uusiutuvista energialähteistä sähköä tuottavat yritykset saivat SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua etua, koska niille oli taattu tuotannon todellista arvoa korkeampi myyntihinta.

55. Pääasian olosuhteet eroavat kuitenkin tuomioon PreussenElektra johtaneista olosuhteista sen takia, ettei yhteistuotantosähkölle ollut määritetty vähimmäisostohintaa, kuten totesin tämän ratkaisuehdotuksen 42 kohdassa. Unionin tuomioistuimen tehtävä on siten määrittää, antaako pelkkä hankintavelvollisuus edun kyseisen velvollisuuden soveltamisalaan kuuluvan tuotteen tuottajille.

56. Nähdäkseni on kiistatonta, että näin todella on.

57. Hankintavelvollisuudesta johtuva etu ei toki ole yhtä välitön silloin, kun kyseiselle tuotteelle määritetty vähimmäishinta on markkina-arvoa korkeampi.

58. Tällainen hankintavelvollisuus lisää kuitenkin käytännössä kyseisen tuotteen kysyntää, mitä ei olisi tapahtunut tavanomaisia markkinaehtoja vastaavissa olosuhteissa Puolan sähkömarkkinoilla.

59. Yhteistuotantosähkön kysynnän vauhdittaminen tällä tavalla antoi siis edun kyseisen sähkön tuottajille. Tietyn hyödykkeen kysynnän lisääminen on nimittäin omiaan lisäämään myytyjen hyödykkeiden määrää ja nostamaan niiden myyntihintaa. [16] Konkreettisemmin hankintavelvollisuus paransi yhteistuotantosähkön tuottajien neuvotteluasemaa, koska kyseisten tuottajien mahdollisten asiakkaiden oli ostettava tietty määrä niiden tuottamaa sähköä.

13 Ks. erityisesti tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413, 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

14 Ks. tuomio 19.12.2013 (C-262/12, EU:C:2013:851, 15 kohta).

15 Tuomio 13.3.2001 (C-379/98, EU:C:2001:160, 56 kohta).

16 Tietyn hyödykkeen kysynnän lisäämisen vaikutuksia koskevasta perinteisestä määritelmästä ks. Samuelson P. A. ja Nordhaus W. D., *Economics*, McGraw-Hill Higher Education, 2009, 19. painos, s. 55 ja 56.

60. Tämä on pääasiallinen moite, jonka ENEA on esittänyt pääasiassa käsiteltävästä hankintavelvollisuudesta, koska sen mukaan kyseinen velvollisuus antoi yhteistuotantosähkön tuottajille mahdollisuuden periä kyseisestä sähköstä markkina-arvoa korkeampaa ostohintaa, joka oli joskus jopa korkeampi kuin URE:n pääjohtajan loppukäyttäjiä varten asettama enimmäismyyntihinta. [17]

61. Muuttamalla markkinoiden tavanomaisia ehtoja yhteistuotantosähkön tuottajien hyväksi hankintavelvollisuus antoi näin ollen kyseisille tuottajille SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun edun.

62. On myös melko selvää, että kyseinen etu on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa [18] tarkoitettua valikoiva etu, koska se koskee ainoastaan yhteistuotantosähkön tuotantoa.

3. Edun johtuminen Puolan valtion toimenpiteestä ja valtion varojen käyttämättömyys

63. Jotta etuja voidaan pitää SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, niiden on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhtäältä oltava suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyjä ja toisaalta johduttava valtion toimenpiteestä. Näin ollen unionin tuomioistuin on tulkinnut, että ilmaisu ”jäsenvaltion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki” käsittää kaksi kumulatiivista edellytystä, joista toinen koskee myönnetyn edun rahoittamista valtion varoista ja toinen valtion päätöstä myöntää kyseinen etu. [19]

64. Käsiteltävässä asiassa ENEA ja komissio katsovat kummankin edellytyksen täyttyvän. Puolan hallitus väittää, ettei kumpikaan edellytys täyty.

65. Jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa esitetyistä syistä katson, että pääasiassa käsiteltävän edun myöntäminen johtuu Puolan valtion toimenpiteestä mutta siihen ei liity valtion varojen käyttöä.

a) Valtiosta erillisten elinten toimenpiteet

66. Käsiteltävässä asiassa on kyse valtiosta erillisten elinten eli yhteistuotantosähköä koskevan hankintavelvollisuuden kohteena olevien sähköntoimittajien toteuttaman toimenpiteen perusteella myönnetystä edusta.

67. Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, ettei ole tarpeen tehdä eroa sen mukaan, onko kyseessä valtion suoraan myöntämä tuki vai valtion nimeämien tai perustamien julkisten tai yksityisten elinten välityksellä myönnetty tuki. [20]

68. Valtiosta erillisten elinten välityksellä myönnettyjen etujen sisällyttämisellä SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan pyritään perustellusti säilyttämään valtiontukia koskevan kiellon tehokas vaikutus. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, ettei unionin oikeudessa nimittäin voida hyväksyä sitä, että valtion tukia koskevat oikeussäännöt voitaisiin kiertää pelkästään sillä, että luodaan sellaisia riippumattomia toimielimiä, joiden tehtävänä on tukien jakaminen. [21] Toisin sanoen kyseisen oikeuskäytännön tarkoituksena oli torjua riski siitä, että soveltamisala olisi liian suppea.

17 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 48 kohta.

18 Ks. vastaavasti tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

19 Ks. tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja määräys 22.10.2014, Elcogás (C-275/13, ei julkaistu, EU:C:2014:2314, 21 kohta). Ks. myös Bacon, K., *European Union Law of State Aids*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 2. painos, 2.96 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja Piernas López, J. J., *The Concept of State Aid Under EU Law*, Oxford University Press, Oxford, 2015, 6. luku.

20 Ks. erityisesti tuomio 22.3.1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, 21 kohta) ja tuomio 15.7.2004, Pearle ym. (C-345/02, EU:C:2004:448, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Tuomio 16.5.2002, Ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294, 23 kohta).

69. Päätös ottaa mukaan valtiosta erillisten elinten välityksellä myönnetyt edut johtaa kuitenkin erityiseen riskiin siitä, että soveltamisala onkin liian laaja, koska se kattaa edut, jotka eivät perustu valtion toimenpiteeseen tai joihin ei liity valtion varojen käyttöä. Erityisesti on pidettävä mielessä, että edut, joiden myöntämisestä valtio on tehnyt pakollista mutta joihin ei liity valtion varojen käyttöä, eivät ole valtiontukea. [22]

70. Valtiosta erillisten elinten myöntämien etujen yhteydessä valtion toimenpidettä ja valtion varojen käyttöä koskevien edellytysten tulkinnan tarkoitus on siten tasapainottaa liian suppean ja liian laajan soveltamisalan riskit keskenään. Tämän jännitteen valossa aion arvioida näitä kahta edellytystä pääasian olosuhteissa.

b) Pääasiassa käsiteltävän edun myöntäminen johtuu Puolan valtion toimenpiteestä

71. Toimenpiteen vastuutahoa koskevan edellytyksen osalta on tutkittava, pitääkö viranomaisten katsoa osallistuneen kyseistä toimenpidettä koskevaan päätökseen. [23]

72. Kuten ENEA ja komissio ovat tuoneet esiin, yhteistuotantosähköä koskeva hankintavelvollisuus otettiin käyttöön säännöksellä, tarkemmin sanottuna energialain 9a §:n 8 momentilla. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sen on siten katsottava olevan seurausta valtion toiminnasta. [24]

73. Puolan hallitus riitautti tämän ja korosti, että yhteistuotantosähkön ostamista koskevat oleelliset ehdot määrittävät liiketoimen osapuolet markkinaehtojen mukaisesti ja ilman valtion toimenpiteitä.

74. Tämä perustelu perustuu nähdäkseni siihen, että pääasiassa käsiteltävä etu on määritelty virheellisesti. Puolan valtio ei toki suoraan säännellyt ehtoja – kuten myyntihintaa – joiden mukaisesti yhteistuotantosähköä hankitaan. Tästä seuraa, että kyseisissä liiketoimissa noudatetaan ”markkinaehtoja”, kuten Puolan hallitus väittää.

75. Hankintavelvollisuudesta johtuva etu perustuu kuitenkin tarkkaan ottaen sähkömarkkinoiden ehtojen muuttamiseen, tarkemmin sanottuna yhteistuotantosähkön kysynnän lisäämiseen. [25] On myös riidatonta, että markkinaehtojen muuttuminen on seurausta energialain 9a §:n 8 momentissa säädetystä hankintavelvollisuudesta, ja se johtuu siten lähtökohtaisesti Puolan valtion toimenpiteestä.

76. Toisin sanoen sähköntoimittajat eivät myöntäneet pääasiassa käsiteltävää etua spontaanisti yhteistuotantosähkön tuottajille, vaan se oli seurausta Puolan valtion antamista laeista ja asetuksista. Näin ollen on nähdäkseni riidatonta, että kyseisen edun on myöntänyt Puolan valtio.

77. On kuitenkin vielä tarkistettava, onko kyseinen etu rahoitettu valtion varoista.

c) Pääasiassa käsiteltävän edun myöntämiseen ei liity valtion varojen käyttöä

78. ENEA ja komissio väittävät, että yhteistuotantosähkön tuottajille myönnetty etu rahoitettiin valtion varoista.

22 Ks. erityisesti tuomio 24.1.1978, van Tiggele (82/77, EU:C:1978:10, 24–26 kohta) ja tuomio 13.3.2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, 59–61 kohta).

23 Ks. tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 17 kohta) ja määräys 22.10.2014, Elcogás (C-275/13, ei julkaistu, EU:C:2014:2314, 22 kohta).

24 Ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 18 kohta) ja määräys 22.10.2014, Elcogás (C-275/13, ei julkaistu, EU:C:2014:2314, 23 kohta).

25 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 58–61 kohta.

79. Olen kuitenkin vakuuttunut siitä, ettei kyseistä etua rahoitettu valtion varoista, kuten Puolan hallitus on aivan perustellusti väittänyt. Mielestäni pääasian olosuhteet ovat valtiontuen käsitteen osalta verrattavissa olosuhteisiin, jotka johtivat tuomioon PreussenElektra.[26]

80. Kuten jäljempänä totean,[27] tässä yhteydessä on nähdäkseni erityisen tärkeää pidättyä tuomion Stardust Marine[28] muodollisesta ja valikoivasta tulkinnasta, koska se saattaisi johtaa valtiontuen käsitteen soveltamisalan huomattavaan laajentumiseen.

1) Valtion varojen käyttämättömyys

81. Kuten olen jo todennut tämän ratkaisuehdotuksen 58–61 kohdassa, yhteistuotantosähkön tuottajia hyödyttävä etu perustuu pääasiassa käsiteltävän hankintavelvollisuuden aiheuttamaan kysynnän kasvuun, joka vuorostaan on omiaan nostamaan tällaisen sähkön myyntimäärää ja/tai myyntihintaa.

82. On arvioitava, onko kyseinen etu myönnetty valtion varoista.

83. Mielestäni näin ei ole. Katson, että kyseinen etu on peräisin yksityishenkilöiden välisistä varojen siirroista. Tarkemmin sanottuna etu on myönnetty muiden sähkötyyppien tuottajien kustannuksella – koska kyseisten tuottajien myymän sähkön määrä tai hinta laskee – sekä sähköntoimittajien kustannuksella – koska nämä joutuvat hankkimaan yhteistuotantosähköä muun sähkön tuottajien tarjoamaa myyntihintaa kalliimmalla.

84. Toisin sanoen edun, jonka Puolan valtio on myöntänyt yhteistuotantosähkön tuottajille, ”rahoittavat” muun sähkön tuottajat sekä sähköntoimittajat.

85. Tämä päättely vahvistetaan mielestäni tuomion PreussenElektra 59 kohdassa, jossa todettiin, että yksityisille sähkönjakeluyrityksille asetettuun velvoitteeseen ostaa kiinteillä vähimmäishinnoilla uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä ei liity valtion varojen suoraa tai välillistä siirtämistä tällaista sähköä tuottaville yrityksille. Pääasiassa käsiteltävän edun tapaan myös edellä mainitussa tuomiossa käsitellyn edun rahoittivat yksityiset toimijat.[29]

86. Sekä pääasian olosuhteissa että tuomioon PreussenElektra johtaneissa olosuhteissa valtio ei ollut valtuuttanut hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä hoitamaan valtion varoja, vaan niitä sitoi velvollisuus tehdä ostot omilla varoillaan.[30]

87. ENEA ja komissio yrittivät erottaa tuomioon PreussenElektra johtaneet olosuhteet pääasiassa käsiteltävistä olosuhteista vetoamalla siihen, että useiden energialain 9a §:n 8 momentissa säädetyn hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvien sähköntoimittajien osake-enemmistö on Puolan valtion hallussa.[31]

88. Jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa esitettävistä syistä katson kuitenkin, että tämä väite on hylättävä.

26 Tuomio 13.3.2001 (C-379/98, EU:C:2001:160).

27 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 89–104 kohta.

28 Tuomio 16.5.2002, Ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

29 Ks. tuomio 13.3.2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, 17–22 ja 56 kohta).

30 Ks. tästä tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413, 74 kohta) ja tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 34 ja 35 kohta).

31 Käsiteltävässä asiassa hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvat yritykset ovat pääosin valtion hallussa, kun taas asiassa PreussenElektra ne olivat pääosin yksityisten toimijoiden hallussa. Ks. tuomio 13.3.2001 (C-379/98, EU:C:2001:160, 55 kohta).

2) Tiettyjen sähköntoimittajien osake-enemmistö on valtion hallussa

89. ENEA:n ja komission esittämän väitteen mukaan se, että usean sähköntoimittajan osake-enemmistö on valtion hallussa, riittää yksinään muuttamaan näiden sähköntoimittajien varat valtion varoiksi sen perusteella, mitä todettiin tuomion Stardust Marine [32] kohdassa.

90. ENEA täsmentää tässä yhteydessä, että vuonna 2006 loppukäyttäjille myytävän sähkön markkinoista 80 prosenttia oli Puolan valtion määräysvallassa olevien yritysten hallinnassa ja kyseiset yritykset ostivat yli 85 prosenttia yhteistuotantosähköstä.

91. En voi yhtyä tähän päättelyyn. Näkemykseni mukaan pelkästään sen perusteella, että jonkin sähköntoimittajan osake-enemmistö on Puolan valtion hallussa, ei voida todeta, että valtion varoja on käytetty.

92. Tarkemmin sanottuna komission ehdottama tulkinta tuomiosta Stardust Marine [33] perustuu nähdäkseni siihen, että kyseistä tuomiota on luettu muodollisesti ja valikoivasti erottamalla siitä tiettyjä yksittäisiä kohtia ja ottamatta huomioon kyseisessä asiassa arvioitua erityistilannetta tai päättelyä, jota unionin tuomioistuin on kehittänyt kyseisen tuomion seurauksena.

93. Tuomiossa Stardust Marine [34] käsiteltiin ensinnäkin aivan erityistä tilannetta, sillä siinä oli kyse taloudellisesta edusta, jonka oli myöntänyt yksityiselle yritykselle (Stardust Marine) toinen yksityinen yritys (Crédit Lyonnais tytäryhtiöineen), jonka osake-enemmistö oli valtion hallussa ja joka hoiti valtion varoja.

94. Kyseisessä esimerkkitilanteessa oli siis kyse siitä, että valtio käytti määräysvaltaa, joka sille kuului yksityisen yrityksen enemmistöosakkaana. Kuten kyseisen tuomion 38 kohdassa todettiin, ”valtio voi nimittäin käyttämällä määräysvaltaansa kyseisten yritysten suhteen ohjata niiden varojen käyttöä rahoittaakseen tarvittaessa muille yrityksille myönnettäviä erityisiä etuja”.

95. Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin kyse yleisesti sovellettavassa lainsäädännössä säädetystä edusta eli selvästi erilaisesta tilanteesta kuin se, jota käsiteltiin edellä mainitussa tuomiossa. Toisin sanoen valtion enemmistöosakkaana käyttämä määräysvalta, jota käsitellään tuomion Stardust Marine [35] 38 kohdassa, on merkityksetön nyt käsiteltävässä asiassa, koska etu on myönnetty valtion lainsäädäntövaltaa käyttämällä.

96. Sitä, ettei valtion enemmistöosakkaana käyttämällä määräysvallalla ole merkitystä, tukee se tosiseikka, että käsiteltävää säännöstöä sovelletaan asiassa PreussenElektra käsitellyn säännöstön tapaan yhtäläisesti sekä sellaisiin sähköntoimittajiin, joiden osake-enemmistö on valtion hallussa, että sellaisiin sähköntoimittajiin, joiden osake-enemmistö on yksityisten toimijoiden hallussa.

97. Edellä esitetyn perusteella katson, ettei tuomiossa Stardust Marine [36] kehiteltyä päättelyä voida soveltaa käsiteltävän asian olosuhteissa, koska kyseisessä asiassa käsitelty tilanne eroaa tilanteesta, jota unionin tuomioistuimen on määrä tarkastella nyt käsiteltävässä asiassa.

32 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294). 33–38

33 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

34 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

35 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

36 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

98. Vaikka toiseksi unionin tuomioistuin katsoisi, että tuomiossa Stardust Marine [37] kehiteltyä päättelyä voidaan sittenkin soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa, kyseisen tuomion 50 ja 51 kohdassa täsmennettiin nimenomaisesti, ettei valtion enemmistöosakkuus jossakin yrityksessä riitä osoittamaan, että edellytys, jonka mukaan toimenpiteen on johduttava valtiosta ja jota käsittelin tämän ratkaisuehdotuksen edellisessä jaksossa, täyttyy. [38]

99. Tällaisessa tilanteessa edun johtuminen valtion toimenpiteestä on nimittäin osoitettava siten, että valtion näytetään harjoittaneen tosiasiallisesti määräysvaltaa, joka sille kuuluu enemmistöosakkaana, kuten edellä mainitun tuomion 52 kohdassa täsmennettiin. Korostan tässä yhteydessä, että viranomaisten konkreettinen osallisuus, jota käsiteltiin saman tuomion 52–56 kohdassa, johtuu lainsäädäntövallan käytön sijasta enemmistöosakkaalle kuuluvan määräysvallan käyttämisestä.

100. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on nimenomaisesti korostanut pääasiassa, ettei ENEA:n toimintaan vaikutettu viranomaisten antamilla ohjeilla. Yleisesti ottaen ja kuten selvitän tämän ratkaisuehdotuksen 45–49 kohdassa, unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että ENEA:n toiminta, erityisesti päätös hylätä yhteistuotantosähköä koskevat myyntitarjoukset vuonna 2006, perustui yksityisoikeudellisen yrityksen täysin itsenäisesti tekemiin liiketoimintapäätöksiin.

101. Todellisuudessa se, että ENEA ja Puolan valtio ovat pääasiassa vastakkain, osoittaa absurdilla tavalla, ettei kyseinen edellytys täyty, koska ENEA ei ole täyttänyt yhteistuotantosähköä koskevaa hankintavelvollisuuttaan, mikä taas on vastoin Puolan valtio tahtoa.

102. Totean lisäksi, että ENEA:n ja komission ehdottamaa tulkintaa horjuttaa käytännössä soveltamisalan liialliseen laajuuteen liittyvä riski, jota käsittelen tämän ratkaisuehdotuksen 69 kohdassa. Kyseinen tulkinta johtaisi nimittäin siihen, että valtiontueksi olisi katsottava kaikki kansallisessa säännöstössä säädetyt edut, joista aiheutuu jonkinlaista haittaa sellaisten yritysten varoille, joissa valtio on enemmistöosakkaana. Esimerkiksi säännöstö, jolla vahvistetaan vähimmäishinnaksi jonkin hyödykkeen tai palvelun todellista arvoa korkeampi hinta, olisi katsottava valtiontueksi, mikäli yritys, jonka osake-enemmistö on valtion hallussa, ostaa kyseistä hyödykettä tai palvelua. Tällaista lopputulosta on nähdäkseni vaikea sovittaa yhteen tuomion van Tiggele [39] kanssa.

103. Nähdäkseni tällainen laaja-alainen tulkinta perustuu siihen, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä on luettu muodollisesti ja yhdistelemällä keinotekoisesti eri tuomioiden linjauksia. Tarkemmin sanottuna vaikuttaa siis siltä, että tuomion Association Vent De Colère! ym. [40] 18 kohdan mukaisesti edellytyksen, jonka mukaan toimenpiteen on johduttava valtiosta, ei voida katsoa täyttyvän vain lainsäädännön olemassaolon takia, ja että tuomion Stardust Marine [41] 38 kohdan mukaisesti ei voida myöskään väittää, että valtion varojen käyttöä koskeva edellytys täyttyy sen seurauksena, että kyseisen lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvan yrityksen osake-enemmistö on valtion hallussa. Kyseisten tuomioiden linjaukset koskevat nimittäin erilaisia tilanteita, koska toinen koskee etua, jonka valtio on myöntänyt lainsäädäntövaltaa käyttämällä (tuomio Association Vent De Colère! ym.), ja toinen etua, jonka valtio on myöntänyt käyttäessään enemmistöosakkaalle kuuluvaa määräysvaltaansa (tuomio Stardust Marine). Mainittujen tuomioiden päätelmiä on lähtökohtaisesti sovellettava erikseen.

37 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

38 Ks. vastaavasti tuomio 17.9.2014, Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224, 31 kohta).

39 Tuomio 24.1.1978, (82/77, EU:C:1978:10, 24–26). Tuomiossa katsottiin, ettei valtiontukena voida pitää alhaisimpien mahdollisten vähittäismyyntihintojen vahvistamista, jonka tarkoituksena on suosia tuotteen jälleenmyyjiä siten, että aiheutuvat kustannukset tulevat ainoastaan kuluttajien kannettaviksi eivätkä edut ole suoraan tai välillisesti seurausta valtion varojen käytöstä.

40 Tuomio 19.12.2013 (C-262/12, EU:C:2013:851).

41 Tuomio 16.5.2002, ranska v. komissio, ns. Stardust Marine -tuomio (C-482/99, EU:C:2002:294).

104. Edellä esitetyn perusteella katson, että sen perusteella, että valtiolla on osake-enemmistö tietyissä energialain 9a §:n 8 momentissa säädetyn hankintavelvollisuuden soveltamisalaan kuuluvissa yrityksissä, ei voida todeta, että valtion varoja on käytetty SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

3) Pakollisen maksun ja korvausmekanismin puuttuminen

105. Joidenkin osapuolten esittämät väitteet huomioon ottaen haluan vielä lyhyesti käsitellä pääasian olosuhteiden sekä tuomioon Essent Netwerk Noord ym. ja tuomioon Association Vent De Colère! ym. johtaneiden olosuhteiden välisiä eroja. [42]

106. Muistutan, että näissä kahdessa tuomiossa oli kyse pakollisista maksuista, joiden määrä ja kohdentaminen oli vahvistettu lailla. Unionin tuomioistuin katsoi, että kyseisen kaltaiset rahoitusmekanismit olivat valtion varoilla toteutettuja toimenpiteitä. [43]

107. Pääasian olosuhteet on siis erotettava edellä mainituista asioista, koska niihin ei liity minkäänlaista vastaavaa rahoitusmekanismia, jonka avulla Puolan valtio keräisi pakolliset maksut, joiden määrästä ja kohdentamisesta säädettäisiin lailla.

108. Kuten selvitin tämän ratkaisuehdotuksen 44 kohdassa, ainoat Puolan valtion toteuttamat toimenpiteet olivat hankintavelvollisuuden asettaminen sähköntoimittajille sekä sähkön loppukäyttäjiltä perittävän enimmäismyyntihinnan määrittäminen.

109. Tällaisessa tilanteessa, jota voidaan verrata asian PreussenElektra tilanteeseen, valtio ei ole valtuuttanut sähköntoimittajia hoitamaan valtion varoja, vaan niitä sitoi velvollisuus tehdä ostot omilla varoillaan. [44]

110. Korostan tässä yhteydessä, että loppukäyttäjille myytävästä sähköstä perittävän enimmäishinnan määrittämisellä pyrittiin sovittamaan sähköntoimittajien ja loppukäyttäjien edut yhteen, kuten Puolan hallitus toi esiin istunnossa, sekä siten välttämään se, että ensin mainitut siirtävät yhteistuotantosähköä koskevasta hankintavelvollisuudesta aiheutuvat lisäkustannukset kokonaisuudessaan jälkimmäisten maksettavaksi.

111. Enimmäishinnan määrittäminen rajoittaa sähköntoimittajien mahdollisuuksia siirtää hankintavelvollisuudesta aiheutuvia lisäkustannuksia muille, joten se erottaa pääasian olosuhteet asian Association Vent De Colère! ym. olosuhteista, koska viimeksi mainitussa oli kyse kansallisesta säännöstöstä, jolla taattiin esimerkiksi tuulisähköä koskevasta ostovelvollisuudesta aiheutuvien lisäkustannusten täysimääräinen korvaaminen. [45]

112. Toisin kuin komissio väittää, tällaisen enimmäishinnan olemassaolo ei tarkoita, että ENEA:n kaltainen sähköntoimittaja hoitaisi valtion varoja tuomiossa Italia v. komissio ja tuomiossa Steinike & Weinlig tarkoitetulla tavalla. [46]

42 Tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413) ja tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851).

43 Ks. tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413, 19 ja 65–75 kohta) ja tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 3 ja 22–37 kohta).

44 Ks. vastaavasti tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413, 74 kohta) ja tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 34–36 kohta).

45 Ks. tuomio 19.12.2013, Association Vent De Colère! ym. (C-262/12, EU:C:2013:851, 14, 26, 36 ja 37 kohta).

46 Tuomio 2.7.1974, Italia v. komissio (173/73, EU:C:1974:71) ja tuomio 22.3.1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52).

113. Kuten komissio on itsekin tuonut esiin, kyseisissä kahdessa tuomiossa todettiin, että sellaiset valtion lainsäädännön mukaisesti hallinnoidut ja jaetut varat, jotka saadaan jäsenvaltion lainsäädännössä määrätyistä pakollisista maksuista, voidaan katsoa SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuiksi valtion varoiksi, vaikka niitä hallinnoisivatkin julkisesta vallasta erilliset laitokset. [47]

114. Tämä oikeuskäytäntö ei kuitenkaan ole merkityksellinen käsiteltävän pääasian olosuhteissa, koska, kuten olen edellä selittänyt, Puolan valtio vain asetti hankintavelvollisuuden ja määritti enimmäismyyntihinnan eikä ottanut käyttöön pakollista maksua tai perustanut rahastoa tällaisista maksuista saatavien tuottojen jakamista varten.

115. Edellä esitetyn perusteella katson, ettei pääasiassa käsiteltävään yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuuteen liity valtion varojen käyttöä, joten se ei ole SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

4. Edun mahdollinen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja johtaminen kilpailun vääristymiseen

116. Kattavuuden vuoksi ja sen varalta, että unionin tuomioistuin katsoo, että pääasiassa käsiteltävä hankintavelvollisuus on rahoitettu valtion varoista, käsittelen lyhyesti edellytyksiä, jotka liittyvät kyseisen edun mahdollisuuteen vaikuttaa jäsenvaltioiden kauppaan ja vääristää kilpailua.

117. Tältä osin on muistutettava, että luokiteltaessa kansallista toimenpidettä valtiontueksi ei ole tarpeen osoittaa, että kyseinen tuki todellisuudessa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että se tosiasiallisesti vääristää kilpailua, vaan on ainoastaan tutkittava, saattaako tämä tuki vaikuttaa kyseiseen kauppaan ja vääristää kilpailua. [48]

118. Erityisesti silloin, kun jäsenvaltion myöntämä tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. [49]

119. Ei myöskään ole tarpeen, että edunsaajayritys itse osallistuu jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kun jäsenvaltio myöntää tuen yritykselle, jäsenvaltion sisäinen liiketoiminta voi tämän johdosta pysyä ennallaan tai lisääntyä sillä seurauksella, että muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet päästä kyseisen jäsenvaltion markkinoille vähentyvät. Lisäksi sellaisen yrityksen vahvistuminen, joka tuohon saakka ei osallistunut jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, voi asettaa sen tilanteeseen, jossa sillä on mahdollisuus päästä toisen jäsenvaltion markkinoille. [50]

120. Ei ole olemassa tiettyä rajaa tai prosenttilukua, jonka alittavan toimenpiteen osalta voitaisiin katsoa, että sillä ei ole vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tuen suhteellisen vähäinen merkitys tai tukea saavan yrityksen suhteellisen vaatimaton koko ei nimittäin lähtökohtaisesti sulje pois sitä mahdollisuutta, että se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. [51]

47 Ks. vastaavasti tuomio 2.7.1974, Italia v. komissio (173/73, EU:C:1974:71 35 kohta) ja tuomio 22.3.1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52 1 ja 21 kohta).

48 Ks. erityisesti tuomio 15.6.2006, Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 ja C-41/05, EU:C:2006:403, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 23 kohta).

49 Ks. erityisesti tuomio 17.9.1980, Philip Morris Holland v. komissio (730/79, EU:C:1980:209, 11 kohta); tuomio 17.6.1999, Belgia v. komissio (C-75/97, EU:C:1999:311, 47 kohta) ja tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 Ks. vastaavasti tuomio 17.6.1999, Belgia v. komissio (C-75/97, EU:C:1999:311, 47 kohta); tuomio 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, 77 ja 78 kohta) ja tuomio 16.4.2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, 25 kohta).

51 Ks. erityisesti tuomio 21.3.1990, Belgia v. komissio (C-142/87, EU:C:1990:125, 43 kohta); tuomio 29.4.2004, Kreikka v. komissio (C-278/00, EU:C:2004:239, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 3.3.2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130, 32 kohta) ja tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym. (C-206/06, EU:C:2008:413, 76 kohta).

121. Pääasian tilanteessa kyseessä oleva hankintavelvollisuus parantaa yhteistuotantosähkön tuottajien kilpailuasemaa, koska se lisää kyseisen sähkötyypin kysyntää, mikä saattaa myös nostaa myydyn sähkön määrää ja myyntihintaa. [52]

122. Näin ollen on nähdäkseni riidatonta, että kyseinen velvollisuus on omiaan vääristämään kilpailua sähkömarkkinoilla.

123. Lisäksi kyseinen hankintavelvollisuus vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska se parantaa yhteistuotantosähkön tuottajien kilpailuasemaa sekä kansallisilla markkinoilla että vientimarkkinoilla muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneihin yhteistuotantosähkön tuottajiin nähden.

124. Totean lisäksi, että tuomion Essent Netwerk Noord ym. 77 kohdassa unionin tuomioistuin totesi, että Alankomaiden sähköntuottajille myönnetty rahoitustuki oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kun otetaan yhtäältä huomioon se, että kyseiset tuottajat kilpailevat muiden jäsenvaltioiden sähköntuottajien kanssa, ja toisaalta sähkömarkkinoiden vapauttaminen ja siitä seurannut kova kilpailu. [53] En näe mitään syytä olla noudattamatta tätä päättelyä myös pääasian olosuhteissa.

125. Näin ollen katson, että pääasiassa käsiteltävä hankintavelvollisuus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään kilpailua.

B. Valtiontuen hypoteettisen olemassaolon seuraukset (toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys)

126. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää toisen ja kolmannen kysymyksen – ja ne ovat merkityksellisiä – ainoastaan siinä tapauksessa, että pääasiassa käsiteltävänä olevaa hankintavelvollisuutta on pidettävä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena.

127. Koska ehdotan unionin tuomioistuimelle, että se vastaa ensimmäiseen kysymykseen siten, ettei kyseinen velvollisuus ole valtiontukea, ehdotan sille myös, ettei se vastaa kahteen muuhun kysymykseen.

128. Haluan kuitenkin käsitellä kahta muuta kysymystä lyhyesti siltä varalta, että unionin tuomioistuin katsoo kyseisen velvollisuuden olevan valtiontukea.

1. ENEA:n mahdollisuus vedota valtiontukien toteuttamista koskevan kiellon rikkomiseen (toinen ennakkoratkaisukysymys)

129. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, voiko sähköntoimittaja, jonka katsotaan olevan ”jäsenvaltion ilmentymä” ja joka oli velvollinen täyttämään pääasiassa käsiteltävänä olevan hankintavelvollisuuden, vedota kansallisessa tuomioistuimessa SEUT 107 artiklan rikkomiseen.

52 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 58–61 kohta.

53 Tuomio 17.7.2008 (C-206/06, EU:C:2008:413). Unionin tuomioistuin kuitenkin täsmensi, että maksetut summat ovat valtiontukea siltä osin kuin ne merkitsevät taloudellista etua eivätkä korvausta, joka on vastike suoritetuista palveluista julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi (tuomion 96 kohta). Ks. myös tuomio 29.4.2004, Kreikka v. komissio (C-278/00, EU:C:2004:239, 70 kohta), jossa unionin tuomioistuin korosti, että sillä, että tuensaajayritykset toimivat erityisen kilpaillulla alalla, voi olla ratkaiseva merkitys arvioitaessa tuen vaikutusta kauppaan.

130. Tässä yhteydessä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiontukien valvontajärjestelmän toteuttaminen, sellaisena kuin se seuraa SEUT 108 artiklasta ja siihen liittyvästä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, kuuluu yhtäältä komissiolle ja toisaalta kansallisille tuomioistuimille. [54]

131. Sen arvioiminen, soveltuvatko tukitoimenpiteet yhteismarkkinoille, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä unionin tuomioistuimet valvovat, kun taas kansalliset tuomioistuimet huolehtivat yksityisten oikeuksien suojaamisesta siinä tapauksessa, että SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrättyä valtiontukien toteuttamiskieltoa on rikottu. [55]

132. Komission ja kansallisten tuomioistuinten välisestä toimivallanjaosta seuraa, etteivät yksityiset voi vedota kansallisissa tuomioistuimissa siihen, että tukitoimenpide on SEUT 107 artiklan vastainen. Toisin sanoen SEUT 107 artiklalla ei ole välitöntä oikeusvaikutusta. [56]

133. Yksityiset voivat sen sijaan vedota kansallisissa tuomioistuimissa siihen, että tukitoimenpide on toteutettu SEUT 108 artiklan 3 kohdan perusteella sääntöjenvastaisesti. Kansallisten tuomioistuinten toiminta johtuu välittömästä oikeusvaikutuksesta, joka tunnustetaan SEUT 108 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä. [57]

134. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että kyseisessä määräyksessä tarkoitettua toteuttamista koskevaa kieltoa sovelletaan välittömästi jokaiseen sellaiseen tukeen, joka on toteutettu ilman, että siitä on annettu tieto, ja että siinä tapauksessa, että tiedoksianto on toimitettu, sitä sovelletaan alustavan vaiheen ajan ja, jos komissio aloittaa kontradiktorisen menettelyn, aina lopullisen päätöksen tekemiseen saakka. [58]

135. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on huomauttanut tässä yhteydessä, että pääasiassa käsiteltävänä olevasta säännöstöstä ei ole ilmoitettu komissiolle SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisesti. [59] Jos unionin tuomioistuin katsoo, että kyseisessä säännöstössä asetettua hankintavelvollisuutta on pidettävä valtiontukena, on siis pääteltävä, että sen toteuttamisessa on rikottu kyseistä määräystä.

136. Näin ollen en näe mitään syytä sille, että ENEA:n kaltaiselta sähköntoimittajalta vietäisiin mahdollisuus vedota SEUT 108 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen rikkomiseen sillä perusteella, että sen osake-enemmistö tai pääoma kokonaisuudessaan on valtion hallussa.

137. Kuten komissio perustellusti väitti, unionin tuomioistuin on jo useaan otteeseen hyväksynyt sen, että ilmoittamatta jääneen tuen myöntänyt taho voi vedota SEUT 108 artiklan 3 kohtaan periäkseen tuen takaisin tai lopettaakseen sen myöntämisen. [60]

54 Ks. erityisesti tuomio 21.11.1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, 8 kohta) ja tuomio 8.12.2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, 25 kohta).

55 Ks. erityisesti tuomio 21.11.1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, 9 ja 10 kohta) ja tuomio 8.12.2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Ks. vastaavasti tuomio 19.6.1973, Capolongo (77/72, EU:C:1973:65, 4–6 kohta); tuomio 22.3.1977, Iannelli & Volpi (74/76, EU:C:1977:51, 12 kohta) ja tuomio 22.3.1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, 9 ja 10 kohta).

57 Ks. vastaavasti tuomio 11.12.1973, Lorenz (120/73, EU:C:1973:152, 7 ja 8 kohta); tuomio 21.10.2003, van Calster ym. (C-261/01 ja C-262/01, EU:C:2003:571, 53 kohta) ja tuomio 13.1.2005, Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, 17 kohta).

58 Ks. erityisesti tuomio 21.11.1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, 11 kohta).

59 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 27 kohta.

60 Ks. tuomio 3.3.2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130); tuomio 8.12.2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814) ja tuomio 17.9.2014, Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224). Unionin tuomioistuin on myös todennut, että lainvastaisen tuen myöntämisellä aiheutettujen kilpailun vääristymisen haitallisten vaikutusten poistamisen lisäksi yksityisellä voi olla kansallisissa tuomioistuimissa intressi vedota SEUT 108 artiklan 3 kohdan viimeisessä virkkeessä mainitun täytäntöönpanokiellon välittömään oikeusvaikutukseen myös saadakseen palautetuksi mainitun määräyksen vastaisesti kannetun veron: ks. erityisesti tuomio 13.1.2005, Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, 19 kohta).

138. Näin ollen katson, että toiseen ennakkoratkaisukysymykseen olisi vastattava siten, että ENEA:n kaltainen sähköntoimittaja, joka kuuluu pääasiassa käsiteltävänä olevan hankintavelvollisuuden soveltamisalaan, voi vedota kansallisessa tuomioistuimessa SEUT 108 artiklan 3 kohdan rikkomiseen.

2. Mahdollisuus määrätä sakko valtiontuen myöntämisestä kieltäytymisen perusteella (kolmas ennakkoratkaisukysymys)

139. Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, sulkeeko yhteistuotantosähköä koskevan hankintavelvollisuuden mahdollinen ristiriita SEUT 107 artiklan kanssa pois mahdollisuuden määrätä rahamääräinen seuraamus yritykselle, joka ei ole täyttänyt kyseistä velvollisuutta.

140. Kuten selvitin tämän ratkaisuehdotuksen edellisessä jaksossa, yksityiset eivät voi vedota kansallisissa tuomioistuimissa siihen, että toimenpide on SEUT 107 artiklan vastainen, mutta he voivat sen sijaan vedota SEUT 108 artiklan 3 kohdan rikkomiseen.

141. Näin ollen on mielestäni aiheellista muotoilla kysymys uudelleen siten, että sillä pyritään pääasiallisesti selvittämään, sulkeeko se, että pääasiassa käsiteltävänä oleva hankintavelvollisuus on mahdollisesti toteutettu SEUT 108 artiklan 3 kohdan perusteella sääntöjenvastaisesti, pois mahdollisuuden määrätä rahamääräinen seuraamus yritykselle, joka ei ole täyttänyt kyseistä velvollisuutta.

142. Istunnossa ilmeni, että ENEA ja Puolan hallitus ovat eri mieltä siitä, miten kansallinen ympäristönsuojelu- ja vesihuoltorahasto on käyttänyt energialain 56 §:n nojalla määrättyjen rahamääräisten seuraamusten tuotot. ENEA:n mukaan kyseinen rahasto on käyttänyt tuotot esimerkiksi myöntääkseen lainoja ja tukia yhteistuotantosähkön tuotantohankkeille. Puolan hallituksen mukaan tällainen käyttö oli kansallisen lainsäädännön mukaisesti mahdollista vasta vuodesta 2007 alkaen.

143. Korostan tässä yhteydessä, ettei unionin tuomioistuimelle esitetty kysymys koske sitä, miten edellä mainittu rahasto on käyttänyt energialain 56 §:n nojalla määrättyjen rahamääräisten seuraamusten tuotot, vaan yksinomaan kansallisia toimenpiteitä, joilla pääasiassa käsiteltävänä oleva hankintavelvollisuus on otettu käyttöön. Ennakkoratkaisupyyntö ei myöskään sisällä mitään täsmennyksiä kyseisten rahamääräisten seuraamusten tuottojen käytöstä. Sulkematta pois sitä mahdollisuutta, että tällainen käyttö voi olla SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea, katson, ettei unionin tuomioistuin voi lausua siitä käsiteltävässä asiassa.

144. Tämän täsmennyksen jälkeen olisi siis katsottava, jos unionin tuomioistuin toteaa, että pääasiassa käsiteltävänä oleva hankintavelvollisuus on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, että kyseisen velvollisuuden sääntöjenvastainen toteuttaminen sulkee SEUT 108 artiklan 3 kohdan perusteella pois mahdollisuuden määrätä rahamääräinen seuraamus yritykselle, joka ei ole täyttänyt mainittua velvollisuutta.

145. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä nimittäin seuraa, että unionin oikeuden vastaisena on pidettävä seuraamusjärjestelmää, jolla määrätään seuraamuksia sellaisen velvollisuuden laiminlyönnistä, joka itsessään on katsottu unionin oikeuden vastaiseksi. [61]

61 Ks. vastaavasti tuomio 16.2.1978, Schonenberg ym. (88/77, EU:C:1978:30, 16 kohta); tuomio 28.3.1979, Rivoira (179/78, EU:C:1979:89, 14 kohta); tuomio 3.7.1980, Pieck (157/79, EU:C:1980:179, 16 kohta) ja tuomio 11.9.2003, Safalero (C-13/01, EU:C:2003:447, 45 kohta).

VI. Ratkaisuehdotus

146. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Sąd Najwyższyn esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Pääasiassa kyseessä olevaa yhteistuotantosähkön hankintavelvollisuutta, joka on asetettu kansallisessa säännöstössä, ei voida pitää SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, koska etua, jonka se antaa kyseisen sähkötyypin tuottajille, ei ole myönnetty valtion varoista.